

EL FONS MUSICAL DE L'ARXIU DE LA CATEDRAL DE TARRAGONA

1. EL FONS TARC I EL SEU CONTINGUT

El Fons Musical de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Tarragona conserva quatre col·leccions de repertori musical, manuscrit i imprès, de significatiu relleu i importància per a l'estudi de la història de la música catalana: 1.114 “obres d'autor”, 299 “obres anònimes”, 74 “llibres corals”, 5 “llibres de faristol” i 118 “impresos”.

La col·lecció “Obres d'autor” reuneix obres manuscrites generades per destacats mestres de capella i organistes de l'àmbit hispànic entre els segles XVII i XX. Una part ben significativa d'aquest repertori d'autor pertany a l'obra compositiva dels propis mestres de capella i organistes que se succeïren en l'exercici dels magisteris de la Seu tarragonina en el decurs dels segles XVII, XVIII, XIX i primer terç del XX.

Des de la seva institució la catedral de Tarragona va ser un centre de referència primordial dins del mapa musical dels països de l'antiga Confederació catalanoaragonesa. Tarragona no solament mantenia estretes relacions musicals amb les catedrals de Barcelona, València, Sogorb, Tortosa, Lleida i La Seu d'Urgell, sinó que esdevenia la principal porta d'accés dels intercanvis musicals que durant més de quatre-cents anys es produïren entre Catalunya, València i Aragó.

A l'ensem de ser un dels principals centres de producció musical, la catedral de Tarragona esdevingué un ineludible centre de connexió entre les catedrals catalanes –amb Barcelona, Lleida i La Seu d'Urgell–, i les de València i La Seu de Saragossa. Alguns dels principals compositors dels segles XV, XVI, XVII i XVIII n'han deixat testimoni: Joan Ferrer, organista, i Joan Borgunyó, mestre de capella, de les catedrals de Barcelona i Tarragona durant els segles XV i XVI; Nicassi Çorita, mestre de València i Tarragona, autor del *Liber Motectorum* (Barcelona, 1584); Rafael Coloma i Pere Riquet, músics que alternaren els seus mestratges entre les catedrals de Tarragona i La Seu d'Urgell; Joan Pujol (1570-1626), format a la catedral

de Barcelona, mestre successivament de Tarragona, Saragossa i, de nou, Barcelona; Jeroni de la Torre, mestre de Tarragona (1627), Barcelona (1636-1642) i València (1645-1665)...

Dins d'aquesta col·lecció d'"Obres d'autor" hi són ben representats els principals mestres de capella i organistes que regiren els magisteris de la catedral de Tarragona entre els segles XVIII i XIX: Joan Crisòstom Ripollès, 25 obres; Joan Rossell, 16; Felip Vicente, 8; Francesc Frexes, 15; Jaume Pellicer –arpista de la capella de la catedral entre 1715 i 1760–, 7 obres; Antoni Milà, , amb 233; Melcior Juncà, 229; Francesc Bonamich, 56; Bonaventura Bruguera, 131; i Rafel Maneja, 174.

A banda de la gran presència de repertori eclesiàstic són dignes d'esment –i, sens dubte, objecte de futures recerques– les obres instrumentals d'alguns d'aquests autors, en especial, les simfonies orquestrals de Bonaventura Bruguera, escrites dins del primer terç del segle XIX, que ja palesen una certa recepció dels nous estils romàntics.

La col·lecció "Obres anònimes" conté, principalment, repertori dels segles XVIII i XIX, que ha arribat de forma anònima però que permetrà en el futur suggerir i identificar, noves autories i atribucions. La col·lecció de "Llibres corals" destaca tant per la seva magnitud com per la pulcritud dels seus llibres. Dels 74 volums conservats, 38 van ser escrits a finals del segle XVI amb una notable bellesa ornamental, amb les seves lletres capitals il·luminades i també miniades. La confecció d'aquests llibres es veié impulsada per l'esperit contrareformista dels arquebisbes de la Seu. Rafael Coloma, en qualitat de mestre de cant de la catedral, rebé l'encàrrec de dur a terme una acurada renovació i correcció dels llibres corals.¹ La seva catalogació permetrà contribuir a l'estudi del repertori del cant pla que es conreava a les catedrals catalanes entre els segles XVI i XIX.

La col·lecció "Llibres de faristol" correspon a quatre volums i un fragment, de caràcter miscel·lani amb polifonia dels segles XVII i XVIII, entre els quals, un exemplar incomplet de l'edició impresa dels Magnificat de Sebastián Aguilera de Heredia (Saragossa, 1618). El *Liber Completorium* (LLF-4) va ser copiat dins del marc de la primera meitat del segle XVII i qui sap si l'estudi de les seves concordances conduirà a la identificació d'obres de coneguts polifonistes de l'època. Quelcom semblant succeeix amb el LLF-3, copiat a mitjan segle XVIII, però amb el format de l'estil antic de la polifonia del XVI; aquest recull podria contenir repertoris d'antics mestres de la mateixa catedral. Aquesta col·lecció desvetllarà, sens dubte, l'interès de noves recerques.

Per la seva banda, el repertori de la col·lecció de música impresa conserva valuoses edicions del segle XIX, tant pel que fa a la primeres

1. Cf. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)", *Recerca Musicològica*, III (1983), p. 67-68.

miscel·lànies de polifonia del Renaixement –publicades a Alemanya a partir de la dècada de 1860–, com a primeres edicions de música d'orgue, com les obres d'A. Guilmant, que el propi autor dedicà Salvador Ritort, organista de la catedral, a principis de segle XX.

A diferència dels fons CMar i SEO, del fons tarragoní (TarC) no s'ha conservat cap índex o inventari antic que testimoniés les partitures que l'integraven. Això no obstant, servem notícia d'algunes intervencions que es produïren, en aquest sentit, entre finals del segle XIX i principis del segle XX.

Les primeres proves o intents de classificar, o llistar, el repertori musical de la catedral daten del darrer quart del segle XIX. D'aquesta època s'ha conservat una llibreta manuscrita de 8 pàgines, que conté una relació d'obres manuscrites, sense numerar, de mestres dels segles XVIII i XIX –Ripollès, Valls, Picanyol, Montserrat, Juncà, Milà, Viola, Llonell, Bruguera, Bonamich– fins arribar a Rafael Maneja, mestre de la catedral entre 1876 i 1918. És probable que el mateix Rafael Maneja fos l'autor d'aquest primer llistat, en el qual s'esmenta la presència en el fons de “muchos cuadernos de partituras antiguas, la mayor parte ininteligibles”.² Aquestes paraules ratifiquen que els repertoris dels segles XVII i el XVIII, i en especial les obres escrites en el compàs ternari de la proporció menor, esdevenien incomprendibles per als lectors de finals del segle XIX.

Al mestre Maneja el succeí Miquel Rué, del qual s'han conservat tres documents d'inventari del fons musical. El primer consisteix en una “Llibreta / que conté / les Obres Musicals / del / Arxiu de la Catedral / de TARRAGONA”, al terme de la qual hi consta “Catalogat per Miquel RUE”.³ Es tracta d'una llibreta mecanoscrita, de 18 pàgines, amb una relació de 140 obres, on hi predominen autors coetanis de Rué, però on també hi figuren algunes obres de J. Picañol, A. Milà i B. Bruguera, al costat d'un llarg llistat de composicions de R. Maneja.

Es conserven dos llistats més que atribuïm igualment a M. Rué. Un d'ells consisteix en una relació de 140 obres, en 4 pàgines mecanoscrites sota el títol “Obres del Arxiu / de la / Catedral / de / Tarragona”,⁴ entre les quals apareixen també algunes obres de J. Picañol, A. Milà i B. Bruguera, autors revalorats dels segles XVI i XVII –G. P. da Palestrina, O. Lassus, T. L. de Victoria i H. Schütz–, literatura musical eclesiàstica italiana i alemanya de finals del segle XIX i principis del XX, i obres de Rafael Maneja, Miquel Rué i Salvador Ritort, organista de la catedral entre 1914 i 1955.

2. AHAT: ACT Reg 3617, capsa 479.

3. AHAT: ACT Reg 3615, capsa 479.

4. AHAT: ACT Reg 3616, capsa 479.

L'altre llistat duu el títol de “Catàlec de les obres / del / Arxiu Musical / de la / Catedral / de / Tarragona”.⁵ Es tracta d'un llibre d'inventari, incomplet, que conté les obres agrupades per gèneres i distribuïdes en 132 carpetes numerades. La seva confecció també deuria ser obra de M. Rué; posteriorment, Salvador Ritort hi afegí a llapis un llistat de les seves obres.

Durant el magisteri de M. Rué, el canonge Faust Cucurull i Bañeras –arxiver capitular entre 1911 i 1931– degué fer una primera indexació dels llibres corals, assignant-los la numeració etiquetada al lloc que la majoria d'ells encara conserven i que hem mirat de respectar convertint-la en la signatura topogràfica.

El 6 de setembre de 1954, Salvador Ritort va incorporar a TarC una part del fons compositiu de Rafael Maneja, que aquest havia llegat a Josep Jordà i que, al seu torn, aquest darrer va donar a mossèn Ritort:

“Aquest repertori d'obres formaren / part de l'arxiu de musica del mestre de / capella de la Catedral de Tarragona / Dn. Rafel Maneja, qui les va legar al seu / hereu de confiansa Moss. Josep Jorda / fent-me-nen depositari perquè un dia / determinat (a voluntat meva) fossin / incloses en l'arxiu de la Catedral de / Tarragona; cosa que avui dia 6 de / Septiembre dono compliment, amb / motiu de obtindre la meva juvilacio / com a beneficiat organista 2on d'aquesta / Catedral. Tarragona 6 de septiembre / de 1954 Salvador Ritort Faus Pvre. / El paper doblegat que va adjunt, era la clásica / batuta del esmentat mestre.”⁶

Aquest llegat compositiu de R. Maneja no es va arribar a integrar mai amb el fons TarC; es va guardar, durant anys, en un armari situat fora de l'estança de l'Arxiu Capitular on es conservava el fons musical de la catedral. El repertori d'aquest llegat tampoc es va incorporar al Catàleg IDIM.⁷ Aquell catàleg mecanoscrit arribava al seu terme amb un còmput total de 1.099 registres –837 obres d'autor i 262 obres anònimes–, acompanyat dels índexs d'incipits literaris i autors, però encara tenia pendent d'incorporar les col·leccions de llibres corals, llibres de faristol, impresos i la part del llegat de R. Maneja.

El 1993, mossèn Joan Grifoll, Secretari Diocesà de Música Sacra, revisà l'inventari del fons musical –bo i respectant la numeració provisional del Catàleg IDIM– i confeccionà un “Catàleg d'obres musicals / Arxiu de la Catedral de Tarragona / Autors dels ss. XVIII-XIX”,⁸ que contenia una

5. AHAT: ACT Reg 3630, capsa 479.

6. AHAT: ACT Reg 3618, capsa 479.

7. AHAT: ACT Reg 3631, capsa 479.

8. AHAT: ACT Reg 3632, capsa 479.

descripció de 700 manuscrits acompanyada d'una "valoració" de l'obra. El 1996, mossèn Josep Monné, organista de la catedral, va encamisar els manuscrits amb dossiers de cartolina groga i els va col·locar en capses d'arxivador. Poc temps després, les deficiències ambientals de les instal·lacions de l'Arxiu Capitular van aconsellar que aquest –amb el seu fons musical– es traslladés a la renovada seu de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Allà és on el vam retrobar, la primavera de 2012, per posar el fil a l'agulla a la fase final de la seva catalogació.

2. MESTRES DE CAPELLA I ORGANISTES DE LA CATEDRAL DE TARRAGONA

Tarragona, capital romana de la Hispania Citerior, va veure restaurada la seva catedral primada i metropolitana, després de la reconquesta de la ciutat a mans dels sarraïns, per Ramon Berenguer IV el 1156. Això no obstant, servem prou informació litúrgica i musical que mostren la rellevància de Tarragona en el context de la cultura i litúrgia visigòtiques. Així ho palesa el fet que *Libellus Orationum* o *Libellus Precum* –anomenat també *Orationale* de Verona o *Codex Veronensis*– còdex rellevant de la litúrgia visigòtica, hagués estat escrit a Tarragona entre els segles VII i VIII.⁹

La presència dels responsables del cant litúrgic de la catedral, amb la institució de les precentories i succentories, era una realitat ja al segle XII.¹⁰ El precentor Ramon de Terme, finat el 15 d'abril de 1177,¹¹ era l'encarregat del cant de la Seu i el responsable de totes les escoles de salms i de cant de la ciutat, «totam scholam psalmodum et cantus ville et civitatis Tarracone.»¹² D'altra banda, la notícia del traspàs, el 15 de juliol de 1164, de «Lucas canonicus hujus ecclesie, magnus organista», posa de manifest que el conreu de la polifonia de l'*ars antiqua* era ben present al temple tarragoní durant la segona meitat del segle XII.¹³

El 7 d'octubre de 1477, el capítol instituï el càrrec de mestre de cant entre els seus oficials.¹⁴ La nòmina de mestres de cant i organistes de la Seu

9. ANGLÈS, Higini. *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans – Biblioteca de Catalunya, 1935, p. 15-22.

10. *Id.*, p. 58-59.

11. RAMON I VINYES, Salvador. "Canonges, Comensals i Beneficiats de la Seu de Tarragona", *Butlletí Arqueològic*, època V, anys 1999-2000, núms. 21-22, p. 351.

12. ANGLÈS, Higini. *La música a Catalunya fins al segle XIII*, p. 58.

13. *Id.*, p. 66-68.

14. RAMON I VINYES, Salvador. "Canonges, Comensals i Beneficiats de la Seu de Tarragona", p. 351.

és prou coneguda gràcies als estudis successius de Sanç Capdevila,¹⁵ Higini Anglès,¹⁶ Andreu Tomàs i Àvila¹⁷ i Salvador Ramon.¹⁸

A partir de mitjan segle XV i, en especial, en el decurs del XVI es produí un fructífer intercanvi de mestres i organistes amb Barcelona, Saragossa, València i La Seu d'Urgell que perdurà fins ben entrat el segle XVII. En aquells segles es coneix el pas per Tarragona dels mestres de cant Pere Arnau (1442-1462), Pere Albarratzí (1462), Joan Berart (1477-1493), Anton Palacià (1494-1498), Pau Sunyer (1498), N. Borgunyó (1504), Antoni Marlet¹⁹ (1506), Joan Alcalà (1516-1517), Joan Salvador (1519), Bartomeu Cabrera (1520), Pere Figueres (1521), Gaspar Bertran (1528), Joan Borgunyó²⁰ (1533), Joan Arqués (1534), Joan Xara (1538), Queralt (1539-1540), Tomàs Ros (1540-1549), Melcior Robledo²¹ (1549-1562 i 1566-1569), Antoni Bertran (1576-1578), Joan Gatuelles (1562-1564), Jaume Llorens (1565), N. Flexa (1571), Nicasí Çorita²² (1578-1585), Joan Cument (1582-1587), Pere Peruga²³ (1587), Rafael Coloma²⁴ (1589-1591 i 1595-1600), Bernat Aymerich (1592), Baltasar Ulloa (1592-1593) i Joan Pujol²⁵ (1593-1595).

15. CAPDEVILA I FELIP, Sanç. “Les antigues institucions escolars de la Tarragona restaurada”, *Estudis Universitaris Catalans*, XII (1927, I), 78.

16. ANGLÈS, Higini. *Mateo Flecha* († 1553). *Las Ensaladas*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona – Biblioteca Central, 1955, p. 20.

17. TOMÀS I ÀVILA, Andreu. *El Culto y la Litúrgia en la Catedral de Tarragona* (1300-1700). Tarragona: Instituto de Estudios Tarraconenses “Ramon Berenguer IV”, 1963.

18. RAMON I VINYES, Salvador. *Los Órganos de la Catedral de Tarragona*. Tarragona: Caja de Ahorros Provincial de Tarragona, 1974, i “Canonges, Comensals i Beneficiats de la Seu de Tarragona”, *op. cit.*

19. Cf. STEVENSON, Robert. *Spanish Music in the Age of Columbus*. The Hague: Martinus Nijhof, 1960, p. 180-181; ESTEVE ROLDÁN, Eva. “Manuscrito 2-3 de la Catedral de Tarazona: estudio historiográfico”, *Nassarre. Revista Aragonesa de Musicología*, 22 (2006), 131-172.

20. Entre 1534 i 1584 fou mestre de cant de la catedral de Barcelona, cf. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Els mestres de cant de la Seu de Barcelona en el Renaixement”, *Recerca Musicològica*, IV (1984), 19-79.

21. Fou mestre de capella de la Seu de Saragossa, cf. CALAHORRA MARTÍNEZ, Pedro. *Melchor Robledo* († 1586). *Opera Polyphonica* [2 vols.] Saragossa: Institución Fernando el Católico, 1986 i 1988.

22. Durant el seu mestratge tarragoní va treure a la llum el seu *Liber Primus... motecorum quæ partim quaternis partem quinis vocibus concinantur* (Barcelona: Hubert Gotard, 1584). RISM: C 3935.

23. Fou mestre de Santa Maria del Mar de Barcelona, cf. PEDRELL, Felip – ANGLÈS, Higini. *Els Madrigals i la Missa de Difunts d'En Brudieu*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1921, p. 60-61.

24. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)”, *Recerca Musicològica*, III (1983), 59-79.

25. Posteriorment, Pujol fou mestre de les seus de Saragossa i Barcelona, cf. ANGLÈS, Higini. *Johannis Pujol* (1573?-1626) *In alma Cathedrali Barcinonensi cantus magistri. Opera omnia*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1926.

Els organistes de l'època del Renaixement foren Mateu Cursa (1422-1457), Pere Albarratzí (1462), Vicenç Begüei (1468-1505), Gabriel Colom (1470-1494), Francesc d'Astorga (1494), Pere Figueres (1491-1505), Joan Ferrer (1505-1517) –antecessor de Pere Alberch a la catedral de Barcelona–,²⁶ Bartomeu Placensa (1521-1522), Bartomeu Triter (1522-1523), Joan Campanyes (1523), Bartomeu Jacques (1529-1567), Joan Climent (1567-1570, 1582-1587), Mateu Torres (1572-1577, 1578-1580), Francesc Balaguer (1577-1578), Mateu Verja (1580-1582), el flamenc Arnau de Lindren (1583-1593), el mercedari Francesc Serafí (1593-1597) –fill del poeta Pere Serafí–,²⁷ el franciscà Joan Monner (1597-1598), Diego Gascón (1598) –procedent d'El Pilar de Saragossa–,²⁸ Jeroni Pelegrí (1598) –baixonista de la Seu–, Joan Martí (1598) i Pere Porqueres (1599).

El segle XVII roman més desconegut per la desaparició d'algunes sèries documentals. Tanmateix, es coneix la presència dels mestres de capella Pere Riquet²⁹ (1619) –que com Coloma alternà el seu magisteri amb el de La Seu d'Urgell–, Pere Bosch (1619-1636), Calvete (1636-1639), Felip Perelló (1637, 1646, 1652-1672), Josep Torner (1649), Benet Buscarons (1672) –mestre de Sants Just i Pastor i de Santa Maria del Pi de Barcelona–, Isidre Escorihuela (1672, 1694-1699), Felip Olivellas (1677) –mestre del Palau de la Comtessa de Barcelona–, i Josep Vallès (1694).

Els organistes del segle XVII foren Lluís Méndez (1613-1627), Joan Martí (1627), l'aragonès Jerónimo de la Torre (1627-1637), Bernabé Ximemis Irabarria (1637-1644), fra Miquel Franquet (1644-1652), el monjo de Poblet Vicenç Larrea (1652), Joan Vidal (1656), Dídac Gomis (1662) i Francesc Salvat (1695-1720).³⁰

A partir del segle XVIII la nòmina dels mestres de capella i organistes gairebé apareix sense interrupcions. El 1746 es produí una important reestructuració de la capella musical de la Seu, sota el mestratge de Joan Rosell.³¹ Durant el segle XVIII el magisteri de la capella fou regit per Josep

26. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *La música del Renaixement a la catedral de Barcelona, 1450-1580*. Barcelona: UAB, tesi doctoral, 1986.

27. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)", p. 64.

28. A fi de cobrir la vacant de l'organistia, R. Coloma recomanà al Capítol els organistes Diego Gascón i Lluís Ferran, nebot de Pere Alberch, per qui manifestà la seva predilecció. Cf. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)", p. 66.

29. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *Missa Susanne un jour*. Tarragona: Institut d'Estudis Tàrraconenses "Ramon Berenguer IV", 1982.- Quaderns de Música, 1.

30. Cf. SALIS I CLOS, Josep Maria. "El villancico *Esta nit gloriosa*. Aportació a la cultura popular de finals del segle XVII i inicis del XVIII", *Revista Catalana de Musicologia*, IV (2014), 41-79.

31. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII", *Boletín Arqueológico*, època IV, fasc. 133-140, anys 1976-1977, pàgs. 259-270.

Escorihuela (1700-1708) –que abandonà la plaça de Tarragona per la de Tortosa–,³² Joan Crisòstom Ripollès³³ fill de Torreblanca (1708-1746), Joan Rossell (1746-1754) –després mestre de Santa Anna de l'Almudaina de Mallorca (1747) i de la catedral de Toledo (1763-1780)–,³⁴ Francesc Frexes (1756), Antoni Milà³⁵ (1770-1789) –de Vilafranca del Penedès–,³⁶ i Melcior Juncà³⁷ (1789-1806), fill de Sant Joan de les Abadesses. Els organistes d'aquest segle foren el ja esmentat Francesc Salvat, Felip Vicente (1732-1753), Joaquim Vicente (1777) i Francesc Rodríguez 1778-1811).

En el decurs del segle XIX, i en especial a partir de l'època de les desamortitzacions, la música perdé el protagonisme eclesiàstic dels segles anteriors, tot i que el relleu de la societat civil no es produí a Tarragona fins ben entrat el segle XX.³⁸ Els mestres de la Seu dels segles XIX i XX foren el vigatà Francesc Bonamich (1808-1819), el canetenc Bonaventura Bruguera i Codina (1819-1876), Rafael Maneja i Casades (1876-1918), Miquel Rué i Rubió (1919-1926) –abans havia estat mestre de la catedral de Girona–, Francesc Tàpies i Torres (1927-1929), Antoni Tomàs i Homs (1929-1950), Julio Porro Cardeñoso (1953-1990) i Miquel Barbarà i Anglès (1989...), que exerceix en l'actualitat el magisteri de la catedral.

Pel que fa a la nòmina d'organistes cal fer esment d'Antoni Mitjans (1815-1825) –abans organista de Santa Maria de Mataró–,³⁹ Manuel Camós i Bosch (1825-1860), Ramon Bonet i Vallverdú (1861-1902), el navarrès

32. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Joan Crisòstom Ripollès (1678-1746) a les oposicions del magisteri de capella de la Seu de Tortosa del 1708”, *Bulletí Arqueològic*, època V, any 1992, núm. 14, p. 137-147.

33. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Joan Crisòstom Ripollès († 1746). Biografia i catalogació de la producció musical conservada”, *Boletín Arqueológico*, època IV, fascs. 133-140, anys 1976-1977, p. 251-258, i “Joan Crisòstom Ripollès (ca. 1680-1746). Mestre de capella de la Catedral de Tarragona”, *Recerca Musicològica*, II (1982), p. 19-41.

34. Cf. CAZURRA I BASTÉ, Anna. “Rossell Argelagós, Joan”, *DMEHA*, 9, p. 432-435.

35. CANELA I GRAU, Montserrat. “Aspectes documentals al voltant de la música de la catedral de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII: Antoni Milà”. Barcelona: UAB, Departament d'Art, 2009. Treball d'investigació (DEA) dirigit per Antonio Ezquerro, tutoritzat per Francesc Bonastre.

36. CUSCÓ I CLARASÓ, Joan. “Mestres de capella i organistes a Vilafranca del Penedès durant els segles XVII i XVIII”, *Bulletí de la Societat Catalana de Musicologia*, IV (1997), 206-212.

37. RUSINOL I PAUTES, Maria del Carme. “Mira Píadosa Thecla, de Melcior Juncà (1757-1809): contribució a l'estudi del villancet català de les darreries del segle XVIII”, *Recerca Musicològica*, VIII (1988), 143-191.

38. Cf. BAIXAULI MORALES, Eduardo. *Tarragona musical. (Un siglo de vida artística) 1850-1950*. Tarragona, 1969, i BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “Tarragona”, *DMEHA*, 10, p. 177-178.

39. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria – CABOT I SAGRERA, Neus. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 4: Fons del Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya - UAB, 2010.

Teodoro Apolonio Echegoyen Visiers⁴⁰ (1903-1905), Zacarías Barco Martínez (1907-1928), Salvador Ritort i Faus (1914-1955), Francesc Tàpies i Torres (1929-1941), Enric Juncosa i Panadès (1955-1999), Josep Gil i Ribas (1959-1982), Josep Monné i Roig (1983-1988), Josep Maria Torrell i Pareta (1983-1984) i Jordi Vergés i Riart (1985...), actual organista de la Seu.

3. ESTUDIS SOBRE EL PATRIMONI MUSICAL DE LA SEU

Avui, amb la perspectiva que dóna el pas del temps, podem afirmar que l'impulsor dels estudis sobre el patrimoni musical de la catedral de Tarragona ha estat el professor Francesc Bonastre. Fou ell qui el 1977 presentà el primer treball que, d'una forma explícita, se centrava en la configuració i l'estructura de la capella de música de la Seu a mitjan segle XVIII.⁴¹ Ell mateix, publicava el 1982 la primera transcripció moderna de la Missa "Susanne un jour" de Pere Riquet, mestre de Tarragona i La Seu d'Urgell,⁴² mentre l'any següent tractava amb rigorositat la presència de Rafael Coloma al capdavant del magisteri de cant de la Seu a finals del segle XVI, en un exhaustiu estudi teixit de dades sobre la quotidianitat de la vida musical de la catedral d'aquell temps.⁴³

Els dos anys llargs de fitxatge dels manuscrits del fons musical que van conduir a la confecció del Catàleg IDIM (1975-1977) van propiciar l'aparició dels primers treballs universitaris dedicats als mestres de la catedral del segle XVIII i al seu repertori compositiu.

Esperonat pel mateix Francesc Bonastre, el juny de 1977 presentava, sota la seva direcció, la meua tesina de llicenciatura centrada en l'estudi de la figura i la transcripció de l'obra completa de Joan Crisòstom Ripollès, mestre de la catedral tarragonina entre 1708 i 1746.⁴⁴ Poc abans, el 18 d'a-

40. El seu fons musical es conserva a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, cf. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria – MONELLS I LAQUÉ, Carme. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 6: Fons de l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot i Fons Teodoro Echegoyen de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa*. Barcelona: UAB, 2012.

41. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII", *Boletín Arqueológico*, època IV, fasc. 133-140, anys 1976-1977, pàgs. 259-270.

42. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *Missa Susanne un jour*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", 1982.- Quaderns de Música, 1.

43. BONASTRE I BERTRAN, Francesc. "L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)", *Recerca Musicològica*, III (1983), 59-79.

44. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *La producció musical conservada de Joan Crisòstom Ripollès († 1746): catalogació i transcripció*. UAB: Departament d'Art, 14 de juny de 1977, 490 pàgs. Un resum d'aquell treball es va convertir en el meu primer article: "Joan Crisòstom Ripollès († 1746). Biografia i catalogació de la producció musical conservada", *Boletín Arqueológico*, època IV, fascs. 133-140, anys 1976-1977, p. 251-258

bril de 1977, la Societat Catalana de Musicologia de l'Institut d'Estudis Catalans havia atorgat el II Premi Higiní Anglès al meu treball *Transcripció de l'obra de Joan Crisòstom Ripollès conservada a la catedral de Tarragona*.

Els treballs sobre el mestre Ripollès van obrir les portes a noves recerques sobre els mestres tarragonins del segle XVIII. Entre 1992 i 1998, sempre sota la direcció de Francesc Bonastre, es van presentar tres tesis doctorals que seguien aquesta línia de recerca: el novembre de 1992, Maria del Carme Rusiñol i Pautas llegia la tesi centrada en l'estudi dels villancets de Melcior Juncà, mestre de la catedral entre 1789 i 1806;⁴⁵ el gener de 1993, Anna Cazurra i Basté defensava la seva tesi sobre la figura i l'obra compositiva de Joan Rossell, successor de Ripollès al magisteri tarragoní;⁴⁶ i el 1998, Mayra Fa i Echevarría presentava la seva tesi sobre el perfil biogràfic de Melcior Juncà i el seu repertori litúrgic.⁴⁷ En l'actualitat, Montserrat Canela i Grau treballa en la redacció de la seva tesi sobre la figura i l'obra compositiva d'Antoni Milà, un dels darrers mestres de capella del segle XVIII de la catedral de Tarragona pendents de ser estudiat.

Tanmateix, falta molt de camí per recórrer, tant pel que fa a estudis sobre el repertori compositiu de mestres, organistes i músics vinculats amb la capella durant el segle XVIII –el mestre Francesc Frexes, l'arpista Jaume Pellicer, els organistes Felip Vicente i Francesc Rodríguez–, com dels mestres del XIX, alguns d'ells, com F. Bonamic, B. Bruguera i R. Maneja, amb un considerable llegat compositiu. D'altra banda, seria molt convenient per al coneixement de la història de la música catalana, la confecció de monografies sobre la vida musical de la catedral i de la seva història de la música en el decurs dels segles XV al XIX. Les fonts documentals capitulars, llevat d'algunes llacunes, romanen a l'espera que hom les estudiï per tal de bastir noves recerques orientades vers la reconstrucció històrica de les institucions musicals de la Seu, i òbviament, sobre l'orgue de Salvador Stada (1562) i els orgueners que hi han treballat fins als nostres dies.

Desitgem que aquest catàleg esdevingui una eina útil que ajudi a estimular els joves investigadors en aquest sentit.

Josep Maria GREGORI I CIFRÉ

45. RUSIÑOL I PAUTAS, Maria del Carme. Els villancets de Melcior Juncà: contribució al seu estudi a la música catalana del segle XVIII. UAB: Departament d'Art, 1992, 2 vols. La mateixa autora havia editat un villancet de Juncà el 1988 a "Mira Piadosa Thecla, de Melcior Juncà (1757-1809): contribució a l'estudi del villancet català de les darreries del segle XVIII", *Recerca Musicològica*, VIII (1988), 143-191.

46. CAZURRA I BASTÉ, Anna. *El compositor i mestre de capella Joan Rossell i la seva aportació al Pre-Classicisme Musical Hispànic*. UAB: Departament d'Art, desembre de 1992, 3 vols.

47. FA I ECHEVARRÍA, Mayra. *Melcior Juncà (1757-1824): Biografia i música litúrgica*. UAB: Departament d'Art, 1998, 2 vols, publicació en microfita de 1999.

BIBLIOGRAFIA

- ANGLÈS, Higini. *Johannis Pujol (1573?-1626) In alma Cathedrali Barcinonensi cantus magistri. Opera omnia*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1926.
- ANGLÈS, Higini. *La música a Catalunya fins al segle XIII*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans – Biblioteca de Catalunya, 1935, p. 15-22.
- ANGLÈS, Higini. *Mateo Flecha († 1553). Las Ensaladas*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona – Biblioteca Central, 1955.
- BAIXAULI MORALES, Eduardo. *Tarragona musical. (Un siglo de vida artística) 1850-1950*. Tarragona, 1969.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “Formes tròpiques al Ms. 276 de la Biblioteca de Catalunya. La consueta de Tarragona”, *Boletín Arqueológico*, època IV, fascs. 113-120, anys 1971-1972, pàgs. 323-338.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII”, *Boletín Arqueológico*, època IV, fasc. 133-140, anys 1976-1977, pàgs. 259-270.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *Missa Susanne un jour*. Tarragona: Institut d'Estudis Tاراconenses «Ramon Berenguer IV», 1982.- Quaderns de Música, 1.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)”, *Recerca Musicològica*, III (1983), p. 67-68.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *Francesc Tapies (1898-1985). Motets i responsoris*. Tarragona: Institut d'Estudis Tاراconenses «Ramon Berenguer IV», 1986.- Quaderns de Música, 3-4.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *La Primavera. 12 lieder per a cant i piano, op. 106 (1888). Felip Pedrell, música. Francesc Matheu, text*. Tarragona: Institut d'Estudis Tاراconenses «Ramon Berenguer IV», 1992.- Quaderns de Música, 5.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. “Tarragona”, *DMEHA*, 10, p. 177-178.
- BONASTRE I BERTRAN, Francesc. *Catàleg de l'Arxiu Musical de la Catedral de Tarragona*. Barcelona: Institut de Documentació i Investigació Musicològiques “Josep Ricart i Matas” (IDIM), 1977. Volum mecanoscrit de 239 pàgs.

- CALAHORRA MARTÍNEZ, Pedro. *Melchor Robledo* († 1586). *Opera Polyphonica* [2 vols.] Saragossa: Institución Fernando el Católico, 1986 i 1988.
- CANELA I GRAU, Montserrat. *Aspectes documentals al voltant de la música de la catedral de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII: Antoni Milà*. [Treball DEA]. Barcelona: UAB, Departament d'Art, 2009.
- CANELA I GRAU, Montserrat. “Presència musical a la catedral de Tarragona en la segona meitat del segle XVIII a través de les seves actes capitulars”, *Anuario Musical*, 67 (2012), 103-132.
- CANELA I GRAU, Montserrat. “Els músics del rerecor de la catedral de Tarragona”, *Anuario Musical*, 62 (2007), 29-38.
- CAPDEVILA I FELIP, Sanç. “Les antigues institucions escolars de la Tarragona restaurada”, *Estudis Universitaris Catalans*, XII (1927, I), 348-375.
- CAZURRA I BASTÉ, Anna. *El compositor i mestre de capella Joan Rossell i la seva aportació al Pre-Classicisme Musical Hispànic*. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1992.
- CAZURRA I BASTÉ, Anna. “Rossell Argelagós, Joan”, *DMEHA*, 9, p. 432-435.
- CUSCÓ I CLARASÓ, Joan. “Mestres de capella i organistes a Vilafranca del Penedès durant els segles XVII i XVIII”, *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia*, IV (1997), 206-212.
- ESCALES I LLIMONA, Romà. “Dues cançons polifòniques del segle XV a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona”, *Revista Catalana de Musicologia*, 3 (2005), 35-43.
- FA I ECHEVARRÍA, Mayra. *Melcior Juncà (1757-1824): Biografia i música litúrgica*. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1998.
- FUENTES I GASÓ, Manuel. “De la memòria de Sant Fructuós al triomf de Santa Tecla. L'església de Tarragona del segle III al XVIII”, *Pallium. Exposició d'Art i Documentació*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 1992.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *La producció musical conservada de Joan Crisòstom Ripollès († 1746): catalogació i transcripció*. [Tesi de Llicenciatura]. UAB: Departament d'Art, 1977.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Joan Crisòstom Ripollès († 1746). Biografia i catalogació de la producció musical conservada”, *Boletín Arqueológico*, època IV, fascs. 133-140, anys 1976-1977, p. 251-258.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Joan Crisòstom Ripollès (ca. 1680-1746). Mestre de capella de la Catedral de Tarragona”, *Recerca Musicològica*, II (1982), p. 19-41.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Villancico Buena noche zagales, a 8. Joan C. Ripollès (ca. 1680-1746)”. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1982.- *Quaderns de Música*, 2.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Els mestres de cant de la Seu de Barcelona en el Renaixement”, *Recerca Musicològica*, IV (1984), 19-79.

- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. “Joan Crisòstom Ripollès (1678-1746) a les oposicions del magisteri de capella de la Seu de Tortosa del 1708”, *Butlletí Arqueològic*, època V, any 1992, núm. 14, p. 137-147.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *Joan Crisòstom Ripollès (1678-1746). Música Eclesiàstica per a 1, 2, 4 i 8 veus*. Barcelona: Amalgama, 2014.- *Mestres Catalans Antics*, 4.
- QUÍLEZ MATA, Julio Luis. “La reforma del clergat en el si del programa reformista borbònic: el Nuevo Plan Beneficial de la catedral de Tarragona”, *Historia et Documenta. Revista de divulgació històrica i dels fons documentals de l'Arxiu Històric Comarcal. Valls (Alt Camp)*, 6 (2000), 9-43.
- RAMON I VINYES, Salvador. *Los Órganos de la Catedral de Tarragona*. Tarragona: Caja de Ahorros Provincial de Tarragona, 1974.
- RAMON I VINYES, Salvador. “Canonges, Comensals i Beneficiats de la Seu de Tarragona”, *Butlletí Arqueològic*, època V, anys 1999-2000, nùms. 21-22, p. 241-595.
- RUSIÑOL I PAUTES, Maria del Carme. “Mira Piadosa Thecla, de Melcior Juncà (1757-1809): contribució a l'estudi del villancet català de les darreries del segle XVIII”, *Recerca Musicològica*, VIII (1988), 143-191.
- RUSIÑOL I PAUTAS, Maria del Carme. *Els villancets de Melcior Juncà: contribució al seu estudi a la música catalana del segle XVIII*. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1992.
- SALISI I CLOS, Josep Maria. “El villancico *Esta nit gloriosa*. Aportació a la cultura popular de finals del segle XVII i inicis del XVIII”, *Revista Catalana de Musicologia*, IV (2014), 41-79.
- SOBERANAS LLEÓ, Amadeo. “Notas sobre dos manuscritos tarraconenses de la Biblioteca Central”, *Biblioteconomía*, 48 (1958), 135-141.
- TOMÀS I ÀVILA, Andreu. *El Culto y la Litúrgia en la Catedral de Tarragona (1300-1700)*. Tarragona: Instituto de Estudios Taraconenses «Ramon Berenguer IV», 1963.